

Olympiáda zo slovenského jazyka a literatúry

Ročník 07-7. ročník, školský rok 2014/2015

Celoslovenské kolo

Kategória: C

Úlohy

PRVÁ ČASŤ – PÍSOMNÁ

(kategória C)

Ukážka č. 1

V roku 2015 uplynie dvesto rokov od narodenia jednej z najvýznamnejších osobností moderných dejín slovenského národa – Ľudovíta Štúra. Toto okružle výročie predstavuje jedinečnú príležitosť na pripomenutie si jeho života a mnohostranného diela nielen na regionálnej a celoslovenskej úrovni, ale aj s presahom do medzinárodného kontextu. V tomto ohľade máme na mysli najmä teritória tých štátov, ktoré sa spájajú so Štúrovým životom a komunity Slovákov žijúcich v zahraničí. Uvedená skutočnosť rezonuje aj v uznesení vlády Slovenskej republiky z 15. októbra 2014, na základe ktorého bol rok 2015 vyhlásený za Rok Ľudovíta Štúra.

Pripomenúť treba tiež dôležitý fakt, že celkovú prestíž 200. výročia Štúrovho narodenia umocnilo aj jeho zaradenie do reprezentatívneho zoznamu výročí Organizácie Spojených národov pre výchovu, vedu a kultúru UNESCO na roky 2014 – 2015. Matica slovenská si je plne vedomá významu osobnosti Ľ. Štúra a jeho neoceniteľného prínosu k formovaniu slovenského národa a k našim moderným dejinám. Z tohto uhla pohľadu najstaršia kultúrna a vedecká ustanovizeň Slovákov v priebehu roka 2015 pripraví a zrealizuje na celom území našej vlasti sériu programovo rozmanitých podujatí, ktoré budú určené odbornej i laickej verejnosti – s osobitným zreteľom na mladú generáciu. Leitmotívom všetkých matičných vedeckých, popularizačných, edičných, výstavných, literárnych, divadelných, kultúrno-spoločenských a iných aktivít bude zdôrazňovanie skutočnosti, že Ľ. Štúr bol hybnou a širokospektrálnou osobnosťou slovenských dejín v prelomových časoch nášho národného obrodzenia.

Matica slovenská bude tiež dnešným generáciám pripomínať, že Štúr bol nielen kodifikátorom spisovnej slovenčiny, vedcom, pedagógom, básnikom, publicistom či novinárom, ale aj vodcom štúrovského hnutia, európsky orientovaným vzdelancom a reprezentantom slovanskej spolupráce a vzájomnosti.

Na príprave a realizácii svojich ťažiskových štúrovských podujatí bude Matica slovenská spolupracovať s vyššími územnými celkami, zainteresovanými obcami a mestami, vysokými školami, kultúrnymi, osvetovými a náboženskými organizáciami, záujmovými a občianskymi združeniami.

Zdroj: http://www.matica.sk/?program=51&module_action__0__id_ci=62038

1. Z ukážky sme zistili, že

- A. osobnosť Ľudovíta Štúra nemá význam pre Organizáciu Spojených národov.
- B. význam osobnosti Ľudovíta Štúra presahuje aj za hranice Slovenska.
- C. osobnosť Ľudovíta Štúra má význam najmä pre Maticu slovenskú.
- D. osobnosť Ľudovíta Štúra má význam najmä pre regióny Slovenska.

2. Z textu vyplýva, že

- A. Matica slovenská rok 2015 vyhlásila za Rok Ľudovíta Štúra.
- B. Matica slovenská bude dnešným generáciám pripomínať, že Ľ. Štúr by mal 200 rokov.
- C. výročie Štúrovho narodenia je leitmotívom divadelných predstavení.
- D. Matica slovenská na príprave štúrovských podujatí bude spolupracovať s rôznymi organizáciami a kultúrnymi ustanovizňami.

3. Publicistický štýl je určený

- A. priateľom a známym.
- B. širokej verejnosti.
- C. najbližšej rodine.
- D. odbornej verejnosti.

4. V ktorej z možností sa nachádzajú slová, ktoré vznikli rovnakým slovotvorným postupom.

- A. najvýznamnejší, širokospektrálny, celoslovenský, spolupráca
- B. ťažiskový, štúrovský, zainteresovaný, občiansky
- C. laický, leitmotív, popularizačný, generácia
- D. najvýznamnejší, medzinárodný, kodifikátor, neoceniteľný

5. K cudzím slovám z ukážky č. 1 prirad'te uvedené synonymá zo zátvorky.

edičný -

kodifikovať –

laický –

teritória –

kontext –

leitmotív-

(neodborný, územia, uzákonit', vydavateľský, súvis, hlavný motív)

6. Z akého počtu slabík pozostáva slovo organizácia ?

7. Akým vetným členom sú podčiarknuté slová v nasledujúcej vete?

Na príprave a realizácii svojich ťažiskových štúrovských podujatí bude Matica slovenská spolupracovať s vyššími územnými celkami, zainteresovanými obcami a mestami, vysokými školami, kultúrnymi, osvetovými a náboženskými organizáciami, záujmovými a občianskymi združeniami.

8. Báseň Duma bratislavská je vyjadrením

- A. nespokojnosti s chudobou a utláčaním slovenského národa.
- B. kritiky voči nepriateľom a neprajníkom, ktorí ponížujú Slovákov.
- C. nesúhlasu s odvolaním Ľudovíta Štúra z profesúry na bratislavskom lýceu.
- D. básnikovej túžby po slobode.

Ukážka č. 2

UVÍTANIE

Ľudovít Štúr

Už sa Tatra stará pred očima väží,
to moje rodisko v jej údolí leží.

Dávno som mrel po ňom v ďalekej cudzine,
teraz ma už drahá rodina privinie.

Leťteže k nej, vetry, šepotajte dvorom,
že už koniec dlhým rozlúčenia bôľom.

Tatra sa do jasna vypína vysoko,
lež jej syna smutné blúdi po nej oko.

Čo ti je tak smutno? ona sa spytuje.
Že nad naše strany búrka dotahuje.

Z dolu víchor letí, orol skryšú hľadá
a na tvoje vrchy čierne mračno sadá.

Po našich to nivách lejáky sa spustia,
po našich to krajoch bude biť hrom zhusta.

A tá naša lipa či pred ním obstojí?
Ona na doline povieva v pokoji.

Ale nech sa leje, nechže hromy bijú,
len keď ma tu stánky rodiny prikryjú.

Spevy a piesne, 1853

http://zlatyfond.sme.sk/dielo/37/Stur_Basne/12#ixzz3V2XT68JM

9. Označte možnosť, v ktorej sú správne pomenované umelecké básnické prostriedky:

smutné blúdi po nej oko; čierne mračno sadá, v ďalekej cudzine, smutné oko, dlhým rozlúčenia bôľom

- A. metafora, personifikácia, epiteton, prirovnanie, metonymia

- B. personifikácia, personifikácia, epiteton, epiteton, metafora
- C. metonymia, personifikácia, metonymia, epiteton, epiteton
- D. epiteton, personifikácia, epiteton, metafora, personifikácia

10. Z textu ukážky č. 2 vypíšte odpovede na básnické otázky.

11. Z ukážky č. 2 vypíšte zámeno a podstatné mená, ktorých pravopis nezodpovedá súčasnému.

12. Slovným spojením v ukážke č. 2 *teraz ma už drahá rodina privinie* autor myslí na

- A. otca, matku.
- B. brata, sestru.
- C. rodisko, rodnú vlasť.
- D. priateľku, milú.

13. Báseň v ukážke č. 2 predstavuje

- A. osobnú lyriku.
- B. spoločenskú lyriku.
- C. prírodnú lyriku.
- D. ľúbostnú lyriku.

14. Určte rým básne z ukážky č. 2.

15. Slovo *Tatra* v ukážke č. 2 nahrad'te súčasným jazykovo správnym názvom.

Ukážka č. 3

Pohyb očnej gule umožňujú okohybné svaly. Pri pozorovaní predmetu prechádzajú lúče svetla cez rohovku, šošovku, sklovec a dopadajú na sietnicu, kde dráždia tyčinky a čapíky. Človek si predmet uvedomí po odvedení vzruchov do mozgu a spracovaní zrakovéj informácie. Miesto na sietnici, na ktorom nie sú žiadne svetlocitlivé bunky (pri vstupe zrakového nervu), sa nazýva slepá škvrna. Miesto najostrejšieho videnia s nahromadenými čapíkmi sa nazýva žltá škvrna.

Zdroj: Učebnica biológie

16. Na ktorú otázku neposkytuje ukážka č. 2 odpoveď?

- A. Na ktorú časť oka dopadajú lúče svetla pri pozorovaní predmetu?
- B. Ako sa nazýva miesto v oku, na ktorom nie sú žiadne svetlocitlivé bunky?
- C. V ktorej časti oka sú nahromadené čapíky?
- D. Ako vzniká krátkozrakosť ?

17. Vypíšte z ukážky slová, ktoré sa skloňujú podľa vzoru ulica.

18. Ktorá z dvojice slov nie je synonymná

- A. slepý, nevidiaci
- B. nevysoký, nízky
- C. značný, veľký
- D. sklúčený, ostrý

Ukážka č. 4

Železná doba je novým dejinným medzníkom európskeho ľudstva. Jej nástup v 8. stor. pred Kr. sprevádzali zmeny ústiace v novej kultúre. Zavŕšil sa rozpad rodovej spoločnosti, v Grécku a na území Talianska ju vystriedala už otrokárska spoločnosť organizovaná v mestských štátoch. Historické Grécko sa stalo krajinou, ktorá dala základ európskej vzdelanosti a kultúre. V Grécku vzniklo hláskové písmo a v krátkom čase sa stalo majetkom širokých vrstiev. Od prvých olympijských hier, podľa tradície konaných r.776 pred Kr., sa ráta začiatok gréckeho letopočtu. Rozvoj otrokárskej spoločnosti podmienil veľkú grécku kolonizáciu začínajúcu už v 8. stor. pred Kr. Jej význam spočíval nielen v rozvoji moreplavby a obchodu, ale aj v kultúrnom pôsobení na ďalšie krajiny, ktoré získané výdobytky odovzdávali a šírili ďalej.

Zdroj: Učebnica dejepisu

19. Z uvedeného textu ste zistili, že

- A. prvé olympijské hry sa podľa tradície konali v 7. stor. pred Kr.
- B. počas 8. stor. pred Kr. na území Talianska ešte pretrvávala rodová spoločnosť.
- C. krátko po svojom vzniku sa hláskové písmo rozšírilo do rôznych vrstiev.
- D. rok 776 pred Kr. sa považuje za začiatok nášho letopočtu.

20. Ktoré tvrdenie nevyplýva z ukážky?

A. Železná doba je charakterizovaná nástupom otrokárskej spoločnosti, ktorá nahradila formu rodového zriadenia

B. Korene európskej kultúry a vzdelanosti treba hľadať v Grécku.

C. Medzi pozitíva kolonizácie patrí odovzdávanie a šírenie nových výdobytkov.

D. Grécka kolonizácia, začínajúca v 8. stor. pred Kr., zapríčinila rozvoj otrokárskej spoločnosti.

21. Určte druh súvetia:

A. Železná doba je charakterizovaná nástupom otrokárskej spoločnosti, ktorá nahradila formu rodového zriadenia.

B. Jej význam spočíval nielen v rozvoji moreplavby a obchodu, ale aj v kultúrnom pôsobení na ďalšie krajiny.

II. ČASŤ

P.O. Hviezdoslav: Hájnikova žena

POZDRAV

Pozdravujem vás, lesy, hory,
z tej duše pozdravujem vás!
Čo mrcha svet v nás skvári, zmorí,
zrak jeho urknul, zmámila
lož, ohlušila presila:
vy k žitiu privediete zas,
vy vzkriesite, vy zotavíte,
z jatrivých vyliečíte rán,
v opravdu priamom, bratskom cite
otvoriac lono dokorán,
a srdečnosť kde odveká,
kde nikdy nevypsela zrada,
bez dotazu, kto on, čo hľadá,
na lono to, hľa, v objem sladký
ramenom láskyplnej matky
pritúliac verne človeka...

http://zlatyfond.sme.sk/dielo/18/Hviezdoslav_Hajnikova-zena/1#ixzz3V62ummhm

Na základe úvodu k básnickej skladbe P.O. Hviezdoslava napíšte krátku úvahu (10-15 viet) o tom, aký význam má príroda pre harmóniu a duševné zdravie človeka.

III. ČASŤ - ÚSTNA

DOMOV JE TAM, KDE MÁM KNIŽNICU

Na uvedený výrok si pripravte krátky (5-minútový) prejav pri príležitosti otvorenia výstavy kníh súčasných autorov literatúry pre deti a mládež.

Použitá literatúra:

1. http://www.matica.sk/?program=51&module_action_0_id_ci=62038
2. http://zlatyfond.sme.sk/dielo/37/Stur_Basne/12#ixzz3V2XT68JM
3. Učebnica biológie
4. Učebnica dejepisu

Autor: Mgr. Daniela Petríková

Recenzenti: PhDr. Eva Vrbanová, PaedDr. Mária Melichárová

Slovenská komisia OSJL

Vydal: IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže, Bratislava 2015

